

שבת ז

משה שווערד

1. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

ואלא דאהדר ואידכר מי מחייב - תימה דלישני אימא לידי (חיוב) איסור חטאת כדקאמר בסמוך קודם שיבא לידי איסור סקילה.

2. תוספות הרא"ש מסכת שבת דף ד עמוד א

אלא דהדר ואידכר מי מחייב. תימה האי דלא מחייב היינו דלא סגי ליה בהכי אבל פשיטא שיש איסור יותר והי' לנו להתיר, וכי תימא שמדקדק מלשון רב ביבי דנקט לידי חיוב חטאת, הא לקמן מסיק קודם שיבוא לידי איסור סקילה הכי נמי הוה מצי למימר לידי איסור חטאת, ונראה לי דלקמן דאיסורו פחות מסקילה שייך למימר לידי איסור סקילה דאם התרו בו מיחייב סקילה והשתא דלא התרו בו איכא איסור סקילה, אבל דהכא דאיסורו חמיר טפי מחטאת לא שייך ביה למימר לידי איסור חטאת.

3. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף לב/ב

ואמר ליה רבי מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו עמי הארץ טבלים במאי קמפלגי רבי סבר ניהא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה ורבן שמעון בן גמליאל סבר ניהא ליה לחבר דלעביד עם הארץ איסורא רבה ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד:

4. שו"ת כתב סופר אורח חיים סימן סב

ודע דיש לי מקום עיון די"ל דהא דאמרי' חטא בשביל שיזכה חברך הוא משום דכל ישראל ערבים זה בזה, והא מה"ט בכל המצות אעפ"י שיצא מוציא כמ"ש רש"י בר"ה כ"ח ורא"ש פ"ג דברכות וכ"א יש לו חלק בחיובא של חברו בקיום מ"ע ובעברו על מצות ל"ת ולכן אמרי' חטא בזוטא כדי שיזכה חברך, ואין לומר מה לי ולחברי דהא ערב בעדו, ויש להסביר עוד דאם לא קיים זה המצוה אשר עליו או בעובר עבירה יש לו ג"כ עבירה זוטא, אומרים מה לך לחטוא עבירה קלילה וחברך ברבה, עבור אתה בקלה ויהי' חברך ניצל מחמורה כנ"ל: ולפ"ז יצא לנו דין חדש לפמ"ש הרא"ש פ"ג דברכות דנשים אינם בכלל ערבות אין אומרים חטא בשביל אשה שלא תחטא היא בחמורה:

5. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

וכי אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכה חברך - והא דאמר בבבלי מערבין (עירובין לב: ושם) רבי סבר ניהא ליה לחבר דלעביד איסורא קלילא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה [1] התם כדי שלא יאכל ע"ה טבל על ידו דאמר לי' מלא לך כלכלה של תאנים מתאנתי אבל הכא שלא נעשה האיסור על ידו אין אומרים לו חטא אפי' איסור קל שלא יבא חבירו לידי איסור חמור [2] ואומר ריב"א דאפי' למדביק עצמו אין לפשוט משם להתיר דהתם עדיין לא נעשה האיסור ומוטב שיעשה איסור קל ולא יעשה איסור חמור על ידו אבל הכא המעשה של איסור כבר נעשה וממילא יגמור לא יעשה אפי' איסור קל בידיהם והא דתנן בהשולח (גיטין דף מא: ושם) מי שחציו עבד וחציו בן חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין ואע"ג דבבבלי פירקא (דף לח:): א"ר יהודה כל המשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו [3] שאני פריה ורביה דמצוה רבה היא כדמשני התם בר"א שנכנס לבה"מ ולא מצא שם י' ושחרר את עבדו להשלימו לי' מצוה דרבים שאני [4] ועוד י"ל דדוקא היכא דפשע קאמר וכי אומרים לו לאדם חטא כדי כו' ואתי שפיר הא דאמרי' בריש תמיד נשחט (פסחים דף נט. ושם) דאתי עשה דפסח שיש בו כרת ודחי עשה דהשלמה וקא עברי כהנים בעשה דהשלמה ומקריבין למחוסר כפורים כפרתו כדי שיביא פסחו וכן בפרק בתרא דעירובין (דף קג: ושם) כהן שנמצא בו יבלת חבירו חותכה לו בשניו אע"ג דהוי שבות וגבי חציה שפחה וחציה בת חורין שנהגו בה מנהג הפקר וכפו את רבה בהשולח (גיטין דף לח:): משום שהיתה מחורת וממציאה עצמה לזנות ודומי' לאנוסין והוי נמי כמצוה דרבים.

6. תוספות עירובין דף לב/ב

ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה - והא דמסיק פ"ק דשבת (דף ד.) גבי הדביק פת בתנור דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברך הכא שאני שהוא גורם לו לעבור ... [4] ואומר ר"י שיש לחלק בההיא דהדביק לפי שפשע שהדביק סמוך לחשיכה ואע"ג דהוי שוגג איבעי ליה לאסוקי אדעתיה אבל בהנך דלא פשע מידי שרי והא דשרי (גיטין דף לח:): בחציה שפחה וחציה בת חורין לשחררה כשהגו בה מנהג הפקר אע"ג שעובר בעשה לא דמי פריצות דיהו למדביק פת בתנור שאותו לא היה אנוס כלל אבל שפחה האסורה לעבדים ולבני חורין והיא להוטה אחר זנות אי אפשר שלא תכשיל בני אדם ודמו לאנוסין ועוד דהיה ליה כמצוה דרבים כדמשני (שם): גבי ר' אליעזר ששיחרר עבדו להשלימו לעשרה מצוה דרבים שאני:

7. חידושי הריטב"א מסכת עירובין דף לב עמוד ב

ניחא ליה לחבר דלעביד איסורא זוטא ולא לעביד עם הארץ איסורא רבה. והא דאמרינן בפ"ק דשבת (ד' א') וכי אומרינן לו לאדם עמוד וחטוא כדי שיזכה חברין אפילו אליבא דרבי אתיא. [5] דשאני התם שאין (לו) לב"ד לומר לו כן אלא אם כן הוא עושה מעצמו...

8. שערים מצויינים בהלכה

ועי' בשו"ת הרשב"א (סי' קכג) דאין לחלל שבת להצלת עבירות, והנדון שם באחד שהוציאו בתו כחזקה מביתו ויש חשש שיפחידוה להמר דתה, וכתב דאין אומרים לאדם עמוד וחטוא בשביל שיזכה חבירך, ואפילו איסור זוטא לא שרינן ליה להציל חבירו מאיסור רבה. וזהו באופן שהעבירה לא נעשתה על ידו, וכתב הב"י (או"ח סוס"י שו) דהרשב"א לשיטתו שכתב רק תירוץ ראשון של תוס', דרק כשהעבירה נעשית מחמתו, או מותר להציל חבירו ואע"פ שעושים עבירה בהצלתו. ולתירוץ התוס' דמצוה רבה, אין לך מצוה רבה מלהצילה שלא יפחידוה עד שתמר, ולתירוץ דבמקום שפשע אין הוא מחוייב לעשות עבירה קלה כדי להצילו מותר לחלל שבת להצילה מהמרת דת שהרי לא פשעה. ועי' בטו"ז (סי' שו ס"ק ה). ובחידושי הגר"א כתב דאין לעשות איסור קל שלא יבוא לידי איסור חמור אלא בשני דברים בדלא פשע ובמצוה רבה, ולכן אם הלך לבית השמד מעצמו אין לעשות אפילו איסור קל דהא פשע ואנו צריכין דוקא תרווייהו. וכתוב בשו"ת

9. שערים מצויינים בהלכה

וכי אומרים לאדם חטא, בשביל שיזכה חבירו. עי' במאמר הקודם, וצריך להתבונן אי אמרינן זה גם בשביל אשתו, כלומר שלא יעשה הוא איסור קל, בשביל שתזכה אשתו שלא תעשה איסור חמור, ומסתברא דאשתו כגופו, דהא פסקינן בשו"ע (יו"ד סי' רלד סנ"ו), דהבעל נעשה שליח להשאיל על נדרי אשתו, אע"ג דפסקינן (שם) סי' רכח סט"ז) דאין אדם עושה שליח לשאול על נדרו, אשתו שאני דהיא כגופו, ועוד יש להסתפק, אי אמרינן זה גם בשביל בני ביתו, ועי' בשו"ע (או"ח סוס"י שו), דיש לו לעשות עבירה קלה כדי להציל בתו מעבירה חמורה.

ועי' בחי' אנשי שם (מ. מדפי הרי"ף) שנסתפק אם אומרים לאדם חטא בשביל שיציל את הציבור, דהרי אמרינן דר"א שחרר עבדו, ואע"ג דאיכא עשה דלעולם בהם תעבדו, אלא משום מצוה דרבים שאני, ואפשר לחלק דשאני התם שגם הוא זוכה במצוה ההיא של רבים, אבל שיעבור היחיד כדי לזכות את הרבים והוא לא יזכה עמהם לא ונראה דמדברי התוס' כאן שכתבו שאני פו"ר דמצוה רבה היא, משמע דאומרים לאדם חטא כדי להציל הציבור. ועי' בתוספות שבת (הקדמה סי' רמג אות ד) בשם הפנים מאירות [עי' ח"א סי' ל] דאם נתקלקל העירוב בשבת שיש לתקנו ע"י נכרי. וראיתי בספר יהושע (סי' טו) דהמנהג בזה להתיר שבות האמירה לעכו"ם כדי להציל רבים מחילול שבת, [עי' ברמ"א סי' רעו] ומביא ראיה מהתוס' כאן דבמצוה דרבים אמרינן חטא בשביל שיזכה חבירך. ועי' מש"כ מזה בשמ"ב (ח"ב סי' צד

10. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

קודם שיבא לידי איסור סקילה - וא"ת מאי בעיא היא זו אם התיירו לרדותה פשיטא שלא ישמע לנו אם נאסור לו [1] ות' ריב"א דאם לא התיירו לא מיחייב סקילה כיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין לו וכן בפסחים בס"פ האשה (דף צב. ושם) ערל הוא ואיזול העמידו דבריהם במקום כרת אלמא לא מיחייב כרת הואיל ורבנן הוא דאסרי ליה למיעבד פסח...

11. שערם מצויינים בהלכה

ומבואר מדברי הריב"א דכיון שהוא אנוס מכח גזירת חכמים חשיב כאונס ואינו מחויב סקילה. והקשה בישועות יעקב (או"ח סי' רנד) ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' ע) אדרבה קשה להיפוך למה יתירו לו חכמים, הרי אם לא יתירו וימנע מחמת גזירת חז"ל לא יהי' איסור סקילה כיון שהוא אנוס, וביותר תקשה לפי דעת הב"ח [מובא במג"א סי' שו ס"ק טו] דאונס לא חשיב עבירה כלל, [והביא מגמ' כתובות (ג):] ולידרוש להו דאונס שרי עיי"ש, וכן מבואר במס' שבועות (יח. ובתוס' ד"ה אי) דידיעת אונס לא חשיב בכלל ידיעת חטא]

ומתוך עפ"י תשובת הרמב"ן [מובא בחלקת מחוקק סי' נ ס"ק טז] דהיכא שמסבב האונס לעצמו אין זה אונס אלא רצון, וא"כ הכא לפי מסקנת הגמ' דמיירי שהדביק במזיד, וא"כ נהי דאח"כ הוא אנוס מלרדות הפת מחמת גזירת חז"ל, מ"מ הלא הוא בעצמו סיבב האונס במה שהדביק הפת בשבת, עיי"ש.

12. חידושי המהר"ל מסכת שבת דף ד עמוד א

התיירו לו לרדותו קודם שיבא לידי איסור סקילה. ואין להקשות וכי ישמע לנו אם נאסר לו, [2] מכל מקום נפקא מיניה שבית דין מצווין להפרישו ולעכבו בידיים שלא ירדה, ומונעין אותו לעשות איסור על כרחו.

13. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

... וא"ת והיכי אתי לידי חיוב סקילה והא התראת ספק הוא דבשעה שהדביק פת בתנור שמא היה בדעתו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה, ומה שלא רדה שמא שכח ההתראה ות' ריב"א דכיון שהדביק תוך כדי דבור של התראה ובודאי תאפה אם לא ירדנה לאו התראת ספק הוא דודאי לא היה בדעתו לרדות קודם אפייה ולא הוי התראת ספק אלא בלוקח אם על הבנים למ"ד בפ' ואלו הן הלוקין (מכות דף טו.). בטלו ולא בטלו דשמא לא ישבור כנפיה או לא ישחטנה ועכשיו שמשבר כנפיה אין יכולין להתרותו דלא הויא התראה אלא על הלאו והלאו כבר עבר וכן בשבועה שלא אוכל ככר זו אם אוכל זו ואכילה לאיסוריה והדר אכילה לתנאיה דכשמתרין בו בשעת אכילת איסור עדיין מחוסר מעשה אכילה של תנאי קודם שיתחייב מלקות אבל הכא כשמדביק פת בתנור אין האפייה מחוסרת מעשה.

14. שערם מצויינים בהלכה

מעשה, לאו התראת ספק הוא. ובוה מבאר השואל ומשיב (מהר" רביעאה ח"ג סי' ד) מש"כ בפסקי תוס' מס' תענית - (אות ג) דהתראת ספק לא מיקרי רק היכא שמחוסר מעשה, דהא המדביק פת בתנור חייב אם לא רדה מיד. ובגליון הש"ס ציין להתוס' מס' גיטין (לג. ד"ה ואפקעיהו) ושם מבואר כיון דאוקמינן אחזקה שהוא השתא לא הוי התראת ספק, וא"כ ה"נ כאן כשהדביק פת בתנור דאוקמינן אחזקה ובודאי תאפה דאין האפייה מחוסרת מעשה.

15. חשק שלמה מסכת שבת דף ד עמוד א

רב אחא בריה דרבא מתני לה בהדיא אמר רב ביבי בר אביי הדביק פת בתנור התירו לו לרדותה קודם שיבוא לידי איסור סקילה. נ"ב ונסתפקתי בהדביק פת בתנור בהמ"ש אם התירו לו נמי לרדותה קודם שיבוא לידי איסור אשם תלוי. עוד יש להסתפק לדעת הכלבון בשם גאון שהובא בפר"ח או"ח סי' תל"א דלחמץ ידוע לא מהני ביטול היאך הדין בהדביק פת בתנור בשבת שבתוך הפסח דאם ירדה קודם שתאפה תתחמץ ויעבור אבל יראה מה"ת [דהא לדידיה אינו יכול לבטל קודם שתחמץ או שהיה פת של עובד כוכבים שקיבל עליו אחריות דדעת השאג"א בסי' ע"ז דלאותו חמץ לא מהני ביטול] ואף לדעת הסוברים דהמשהה חמץ ע"מ לבערו אינו עובר מ"מ עדיין יש להסתפק בשביעי של פסח שחל בשבת דתו לא מהני מה שיבער בלילה דכבר עבר הזמן] וא"כ אפשר דלא התירו לו בכה"ג דאף דזה אינו אלא איסור לאו ואיסור שבת הוא סקילה מ"מ על הלאו יעבור בכל רגע ורגע מהיום וחיוב סקילה אינו אלא פעם אחת ואף שהוא בשב ואל תעשה מ"מ הא החיוב סקילה ג"כ אינו עובר ע"י מעשה וכעין זה כתב הר"ן ז"ל ביומא פ"ח לענין חולה בשבת דמוטב לשחוט לו מלהאכילו נבלה משום דבאכילה יהיה עובר על כל כזית וכזית ע"ש היטב וזה דומה ממש לנד"ד. ולכן צ"ע בזה:

16. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד א

והא בעינן עקירה והנחה מעל מקום ד' - [1] אומר ר"ת דאין רגילות להניח החפץ בפחות מד' וכן היה מסתמא במשכן [2] ועוד אומר ר"י דאל יצא איש ממקומו משמע דקאי נמי אחפץ כלומר ממקומו של חפץ דרשינן בעירובין (פ"א ד' יז): דאל יצא אל יוציא אע"ג דפשטיה דקרא קאי אמקומו של אדם דהיינו ד' אמות מ"מ משמע נמי מקום החפץ ואין מקום חשוב בפחות מד'.

17. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף ד/א

הא דאמרינן והא בעיא עקירה והנחה על גבי מקום ארבעה, [3] איכא למימר דמסברא בעלמא קאמר, לפי שאין דרכן של בני אדם להניח עליהם אלא במקום רחב שיכול להשתמר בו שלא יפול, אבל מקראי לית לן

18. שערם מצויינים בהלכה

קלוטה כמי שהונחה דמיא. [פרש"י הואיל ונקלט החפץ באוירה של רה"ר, כמי שהונחה בתוכו הוא, ואע"ג דלא נח. משמע דענין קלוטה כמי שהונחה, היינו שהונחה בארץ. ומפורש ביותר ברש"י במס' עירובין (לג: ד"ה אלא). שכתב, דכיון שלמטה מעשרה, הוא לה כמאן דמנחה אארעא וכו'. וכ"כ ברבינו חננאל כאן, קלוטה באויר כמי שהונחה בקרקע דמיא. וכן מגמ' זבחים (צג).

דחשיב הלגין כאלו נכנס לתוך התנור. [ועי' בתוס' (ד"ה דאמרינן), דמבואר משם, דכמי שהונחה באויר ועי' בשו"ת אבני נזר (או"ח

19. שערם מצויינים בהלכה

דף ד': ר"ע סבר קלוטה כמי שהונחה. וצ"ע דבמס' זבחים (צג.) מסיק הגמ' דגם לר"ע ס"ל קלוטה לאו כמי שהונחה דמי, ובשו"ת חות יאיר (סי' קנח) מתרץ דדוקא שם גבי טומאה שיקבל דרך אויר אמר כך, ואיסורא מטומאה לא ילפינן כדכתבו התוס' לקמן (קכג. ד"ה מדלענין). וכן במס' יבמות

20. חדושי הרשב"א על מסכת שבת דף ד/ב

אבל למטה מעשרה דברי הכל חייב, מאי טעמא דאמרינן קלוטה כמו שהונחה דמיא. קשיא א"כ זורק ארבע אמות ברשות הרבים היכי משכחת לה. [1] ויש מי שתירץ דלא אמר ר' עקיבא אלא לחייב

אבל לפטור לא קאמר. ואינו מחזור בעיני, דהא לענין גיטין אמרו כן נמי בפרק הזורק (גיטין עט, א), והתם מאי חיוב איכא ומאי פטור איכא. [2] ויש מי שפירש דלא אמרו אלא בקלוטה ברשות אחרת, אבל ברשות אחת לא אמרינן. [3] ואיכא למימר דזורק ומעביר ארבע אמות ברשות הרבים הלכתא גמירי לה כדאיתא בפרק הזורק (לקמן צו, ב):

21. ספר אגלי טל - מלאכת האופה אות ט

(י) ובעיקר דין דשדא סיכתא לאתונא לרש"י. וכן המתוך את המתכות והממסס את הדונג כו' דחייב אף שחזור לקדמותו. יש לעיין מהא דרמב"ם פ"ט ה"ג והמ"מ שם דאינו חייב רק על מלאכה מתקיימת [ובאמת שראיית המ"מ שם מהמשנה [קב ע"ב] אינו לפירש"י והר"ן שם ולמה יתחייב בזה. שחזור ומתקשה. ובהוצאה דחייב מוציא מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע למאן דאית לי' קלוטה. משום הוצאה. אף שאינו מתקיים. שאני הוצאה שלעולם אינה מלאכה קבועה. ואינו דומה לצביעה כתיבה בנין שהוא מתקיים אבל הוצאה הרי בקל חוזר ומכניסה. אך במלאכת בישול שבמשכן הוא מלאכה מתקיימת למה יתחייב בזה שאינו מתקיים. ואפשר לומר משום שהיה היתוך מתכות במשכן והוא חוזר ומתקשה והא דלא הוה היתוך מתכות אב מלאכה צ"ל משום דלא היתה מלאכה חשובה במשכן משום דאינה מתקיימת שחזור ומתקשה וכגירסא דריש פ' הזורק [צו ע"ב] דהוי במשכן וחשיבא. ומ"מ מהני להחשב היתוך מתכות תולדה כמו שמועיל שם לחייב בנין כל שהוא. וכיון דהיתוך מתכות תולדה אף שחזור ומתקשה. ה"ה כל הנך. וזה שהקדים הרמב"ם דין דהיתוך מתכות משום דמיני' לומדים כל הנך:

22. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד ב

ודילמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא - [1] פירש"י דדייק מדלא מחייב ב' אחת משום הוצאה ואחת משום הכנסה וקשה דילמא הא דלא מחייב ב' משום דלא מחייב אתולדה במקום אב ועוד דבסמוך קאמר רב יהודה מחייב היה רבי ב' אע"ג דקתני סתם רבי מחייב ה"נ לר"ע מנ"ל דלא מחייב שתיים [2] ונראה לפרש דפריך הא עקירה בעיא דילפינן ממשכן שהיו נוטלין מתיבתן שהיו בהן ארבע על ארבע ונותנין ליד עושי המלאכה ולפי מה שפירשתי לעיל דדרשינן מאל יצא איש ממקומו אתי נמי שפיר דבעקירה מירי.

23. חידושי הרשב"א על מסכת שבת דף ד/ב

הא דפרכינן גבי הא דר' עקיבא ודלמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעינן... [3] אלא סברא בעלמא קאמר, דדלמא בגמר מעשה כל דהו סגי ליה, אבל בתחלת המעשה עקירה חשובה בעיא:

24. שערים מצויינים בהלכה [4]

עקירה חשובה בעיה. ורכינו מהר"ל בחי' גור אריה כתב, דכיון שעקר החפץ משם, גילה בעתו שאין המקום חשוב לו, ולכן צריך שיהא ד' על ד' להחשיבו מקום, אבל הנחה כיון דהוא אחשביה להניחו שם, הרי אחשביה למקום, ולכן הוא מקום חשוב אפי' כשאין לו ד' על ד' ועי' בגמ' לקמן (קב.) ובעירובין

25. חידושי המהר"ל מסכת שבת דף ד עמוד ב

הא עקירה בעי. משום דעקירה שעקר דבר ממקומו ולא אחשביה למקום לא נחשב עקירה בפחות ממקום ארבע, אבל הנחה כיון דאחשביה להניחו שם מקודם בכל מקום יש לו הנחה. כך יראה.

26. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת שבת דף ד עמוד ב

(ב) אלא אמר רב יוסף הא מני רבי היא וכו'. דתניא זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא רבי מחייב. ודברי הגמ' צ"ב טובא, דהרי כל הקושיא היתה דלמא הנחה הוא דלא בעיא הא עקירה בעיא, וא"כ מאי מייתי מדברי דמירי נמי לגבי הנחה, ועי' בתוס' שהק' כן וכ' דבלא"ה פריך שפיר. אמנם עדיין דברי הגמ' צ"ב דהרי זה אינו פירכא על תי' הגמ', אלא דלא תי' מידי על קושייתו מלכתחילה, ותי' התוס' א"ש אם

היה זה חילוק חדש, וע"ז היה שייך לומר דהו"מ למיפרך, אבל הכא הא זה גופא מקשי מעיקרא, וא"כ לא משני מידי.

ונראה ליישב לפמשנ"ת לעיל בדברי רש"י דודאי מסברא אין חילוק בין עקירה להנחה וכל המקור לחלק בזה הוא מהא דר"ע לא מחייב תרתי בזרק דרך רה"ר, וע"כ דחלוק עקירה מהנחה, וא"כ נמצא דכל קושית הגמ' היתה רק בדעת ר"ע גופה, (ולא מסברא דידן). וא"כ בדעת רבי שפיר אמרי' מסברא דעקירה והנחה שוין הן, וכיון דס"ל לרבי דלא בעי הנחה במקום חשוב, ה"נ בעקירה.

27. רש"י מסכת שבת דף ד עמוד ב

זרק - [1] מרשות הרבים מתחלת ארבע לסוף ארבע.

28. תוספות מסכת שבת דף ד עמוד ב

באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרשות הרבים - [2] הכא בשמעתין הוה מצי לאוקמי באילן שעיקרו ונופו כולו קאי ברה"י ויש בעיקרו ד' דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו וחשיבא מקום ד' ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ולא הוי מקום ד' דברה"י נמי סברא שמעתין דבעינן מקום ד' על ד' מדאמר בסמוך תני טרסקל שבידו הא תינח ברה"י משמע דברה"י נמי מהדרינן לאשכוחי מקום ארבע אלא נקט בכה"ג משום דמילתא דאביי איתמר בפרקין אמילתא דרב חסדא דאמר נעץ קנה ברה"י וזרק ונח על גביו אפילו גבוה מאה אמה חייב ופריך לימא דרב חסדא דאמר כרבי ומשני דברה"י כ"ע לא פליגי כדרב חסדא והכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר ומיירי אפילו אין בעיקרו ד' דרבי סבר שדי נופו בתר עיקרו והוא כרה"י וחייב אע"ג דלא הוי מקום ד' כדרב חסדא ורבנן סברי לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ...

29. פני יהושע על שבת - דף ד ע"ב

אלא הא רבי דתניא זרק מרה"ר כו' ואמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתיים כו'. ולכאורה הסוגיא תמוה דאכתי תקשה אדשמואל גופא מנ"ל הא דרבי מחייב שתיים דלמא הנחה הוא דלא בעי הא עקירה בעי כיון דפשיטא ליה להמקשה הך סברא דמקשה אסתם מתני' דהכא דמחייב אף בעקירה ומאי אולמא הך דשמואל טפי מסתם מתניתין דידן. ומדר"ע דקתני נמי סתמא ואפ"ה מפלגינן אליביה בין הנחה לעקירה. ואמאי פשיטא ליה לשמואל אליבא דרבי טפי מדר"ע...

30. שערים מצויינים בהלכה

דף ה. ביתא כמאן דמליא דמיא. פרש"י דבר סתום מכל צד, הוי כמלא חפצים עד גגו, דאין אוירו חשיב אויר וכו'. צ"ע בכונת רש"י, אי משום דהוא סתום מכל צד, זה לבד חשוב כמליא, או משום שיש גם חפצים שם. ועי' ברבינו יהונתן (ריש פ"ז דעירובין), שכתב ביתא כמאן דמליא דמי, לפי שדרך הבית להשים ספסלים ותיבות וכו'. וכ"כ במאירי

=====
=====
=====

1. ספר אגלי טל - מלאכת זורע אות כד

(ח) והנה בנ"ד אם בשעה שהגדילה היה חול פשוט שפטור שדינו כאילו הדביק פת בתנור בשבת ונאפה בחול [1] שפטור ה"נ כיון שבשעה שנעשה זריעה חול הוא פטור אך אם בשעה שהגדילה ויצאה חוץ לעציו ג"כ היה שבת והוי תחלתו וסופו בשבת אף שבאמצע ה' חול נראה דדינו כאילו תחלתו וסופו בשגגה אף שבאמצע היה זכור חייב ה"נ בזה:

2. ספר אגלי טל - מלאכת זורע אות ח

[הגה"ה - וראיתי בס' חלקת יואב שנדפס מחדש שכ' בס' י' שכל האחרונים שפטר בהדביק פת בתנור בשבת ונאפה במוצאי שבת כולם שגו ברואה דלהדיא מבואר בירושלמי פ"א ה"ו [יב.] דחייב. [2] אך

באמת אינו כן וזה לשון הירושלמי אמתני דפליגי ב"ש וב"ה דב"ה מתירין לעשות מלאכה בע"ש שהמלאכה יוגמר בשבת ר"ש בשם ר"א ב"ה ילפון מלאכת היתר ממלאכת איסור אילו עשה כן בשבת שמא אינו אסור ודכותה עשה כן מבעוד יום מותר. ובק"ע פירש על הא דשמא אינו אסור. בתמ"ל. כלומר מי לא חייב עליו עכ"ל. והנה הבין המחבר הג"ל בפשיטות דפי' הירושלמי עשה כן בשבת היינו עשה בשבת והמלאכה נגמרת בחול. וע"ז כתב הק"ע חייב הרי דעשה בשבת ונגמר בחול חייב. והנה גם לפי פירושו אין קושיא מהירושלמי כי בירושלמי לא כתוב רק אסור. והיינו דב"ש נמי לא מחייבים בהתחיל מע"ש רק שאוסרי וילפי ב"ה מדאסור בשבת כה"ג להיפך מע"ש מותר וב"ש סוברים דשניהם בשבת חייב אחד בשבת אחד בחול בין שהתחלה בשבת בין שסוף אסור. והק"ע שפי' חייב. ברור שלא פירש אלו עשה כן בשבת שנגמר בחול דא"כ ה"ל לפרש כן הירושלמי כדרך המפרשים ומדהניח הירושלמי כמו שהוא מכלל דפירש כפשוטו דכיון שעושה הכל בשבת חייב על המעשה ה"ה התחיל מע"ש מותר. וא"כ אף אם הק"ע ה"ל סובר כפירושו אין הק"ע מכריע כל האחרונים. אך באמת נראה שהק"ע לא פירש כן כלל:

עוד הביא המחבר הג"ל ר"א מרא"ש פ"ב דביצה סי' י"ז שפירש מסתפק חייב משום מכבה משום גורם שיכבה. ואפי' יכבה אחר שבת עכ"ל. המה דברי עצמו ולא דברי ר"א ש' ומנ"ל דלרא"ש אם יכבה אחר שבת חייב. והא במתני' [ביצה כב.] קתני הנותן שמן לנר חייב משום מבעיר והמסתפק ממנו כו'. וקאי אבר ונר עומד לכבות בו ביום דזה החילוק בין נר בין כוס קערה ועשית דנר עומד לכבות בו ביום כדאי' שבת מ"ד. [בשגם שסיום דברי ר"א ש' אין מובנים לי שכתב שאין ליקח פתילה דולקת מן נר זה ליתנו בנר אחר דמיד שסלקה מן הנר הוה ליה מכבה ומה מועיל אם חזר וידלק. וכיון דלרא"ש אין חיוב במסתפק רק משום שיכבה אח"כ וה"ל בלוקח פתילה דולקת. וכיון שנתנו בנר אחר הרי לא כבה. ומה זה שכתב. דמיד שסלקה מנר הוה ליה מכבה וצ"ע].

3. שו"ת חלקת יואב סי' י'

והוין מזה אני אומר דאפי' למה שכתבתי דחייב על מה שנעשה בחול מ"מ. היכא שהדליק נר בשבת אין שום איסור ניתוסף בו במה שהנר דולק אח"כ מטעם דהרי שיטת ר"ת בשבת (דף צ') במשנה דמוציא קופת הרוכלין דמינים הרבה שהם בכלי אחד אינו חייב בהוצאן רק חטאת אחת אף בנודע וחזר ונודע היינו כיון שהכלי מצרפן נעשה הכל כחתיכה אחת שיש בה הרבה גרוגרות דאינו חייב אלא אחת אף בנודע וחזר ונודע. ולפי"ז במדליק שמן בשבת אין שום חיוב ניתוסף במה שדולק אח"כ והחיוב רק על שעת מעשה הבערה. תדע דהרי אין מדקדקין כשמדליקין נר לחולה שיש בו סכנה להדליק נר שלא יהי' דולק יותר מכפי צורכי החולה וגם אין מדקדקין לומר לנכרי אחר שנעשה צורכי החולה לכבותו וכן מוכח ממה דחזינן שאם אדם הדליק את הנר בשבת בשוגג דלא מוטל עליו לומר לנכרי לכבותו. ואם הי' חייב על כל רגע ורגע ודאי דהיו מתירין לו לומר לעכו"ם לכבותו כמו דהתירו לו לרדותו בהדביק פת בתנור. וכן ר' ישמעאל שקרא והטא לא מצינו שאמר לעכו"ם לכבותו. וע"כ דאין האיסור מתגדל כלל במה שדולק אח"כ. והירושלמי ריש פ"ג דכתובות דקאמר על כל שבולת ושבולת יש התראת מיתה. הוא רק בשיבולין דהם דברים נפרדים :

4. עוד עיין במראה מקומות לדף ג #29

5. ביאור הלכה סימן כה ד"ה ואם

ואם הפסיק - פשוט דבין אם הפסק היה ע"י דבור או ע"י היסח הדעת בלבד וכ"ש הוא ע' במ"א סימן ח' סקי"ד ושיעור הפסק דע"י דיבור הוא אפילו ע"י תיבה אחת ממה שכתב הרא"ש בה"ק דאם ענה אמן בינתיים על איזו ברכה ששמע שצריך לחזור ולברך ועיין בה"א בכלל ה' שמסתפק על הפסק תיבה אחת או ב' בין הברכה לעשיית אותו דבר אם הוי הפסק ותימא שלא שם לבו לדברי הרא"ש אלו. **כתב הבה"ט** **אם הניח תפילין של יד וכשבא להניח של ראש קודם שהגיע הקציצה בבשר אחר שהגיע לאויר הראש הפסיק בדיבור אי אמרינן קלוטה כמי שהונחה דמיא לענין זה** עיין בהלק"ט ח"ב סימן מ"ב. **ועיין בארה"ח שהשיג עליו בראיה ברורה דכל שלא הידק לא נגמר המצוה** וכן כתב בספר עיקרי דינים בשם תפלה לדוד. עוד כתב בבה"ט בשם הלק"ט מי שהניח תפילין של יד וכרך ג' כריכות העליונות ולא בירך וסח בינתיים מברך שתים כיון דברכות אינן מעכבות מיקרי שפיר סח בין תפלה לתפלה ומברך

שתים והשיג ע"ז ג"כ הארה"ח דהא אם לבש ט"ק ולא בירך ואח"כ לבש הט"ג יכול לברך ברכה אחת על שניהם כמ"ש בשו"ע [סימן ח' סעיף י] וה"ה בזה חוזר ברכת להניח גם אש"י הקודמת וא"צ לברך רק ברכה אחת להמחבר ע"ש:

6. דף על הדף שבת דף ד עמוד א

בגמ': קלוטה כמי שהונחה דמיא וכו'.

בספר הלכות הטנות (ח"ב סי' מ"ב) הקשה קושי' נפלאה בהפסיק בין תפלין של יד לתפלין של ראש, והדין הוא דמברך שתים על של ראש כדאיתא בגמרא סוטה דף מד ב, והקשה, דאם התפלין של ראש הוא בידו למעלה מראשו אע"פ שלא הניחו על ראשו עדיין, הו"ל ליחשב כאילו כבר מונח על ראשו מדין קלוטה כמי שהונחה, ואפילו אם הפסיק אז בדיבור לא הוי הפסק בין תש"י לתש"ר כלל.

ובספר דבר יוסף (סימן ב' אות א') מביא תירוץ על זה בשם ספר החיים (להגאון רבי שלמה קלוגר ז"ל) [1] דהדין קלוטה כמי שהונחה הוא דנחשב כמונח באויר, אבל לא נחשב כמונח על הארץ, וא"כ בכגון דא דהתפלין של ראש הוא בידו באויר למעלה מראשו, אינו נחשב כמונח על ראשו, רק נחשב כאילו הוא מונח באויר ועדיין לא קיים המצוה כלל, עכ"ד.

וכידוע נחלקו בסברא זו הראשונים, רש"י כתב להדיא דקלוטה כמי שהונחה דמי' ר"ל דהוה כמונח בקרקע. וכ"כ ברש"י גיטין (ע"ט ע"א) וברש"י ערובין (ל"ג ע"ב) וברבינו חננאל כאן להדיא, ע"ש ובאבני נזר (או"ח סי' ר"מ ס"ק א' וב') מש"כ לבאר בזה דהתוס' פליגי על רש"י ע"ש.

ובקהלות יעקב כאן (סי' ו') כתב מהתוס' (ד"ה דאמרינן וכו') שכתבו, דלמ"ד קלוטה כמי שהונחה, היכא דקלוטה למעלה מעשרה הו"ל כהונחה במקום פטור (ומשו"ה לא דמי למושיט למעלה מעשרה דל"א קלוטה במושיט וכמש"כ התוס' לעיל ד"ה אבל, א"נ כמש"כ בדף צ"ב ד"ה התם), ולפ"ז הא דמבואר בגמרא דבלמעלה מעשרה א"א לחיבו מטעם קלוטה, אין זה משום דבלמעלה מעשרה לא אמרי' כלל קלוטה כמי שהונחה, אלא משום דנהי דקלוטה כמי שהונחה, הא הונחה שם במקום פטור.

ומשמע מזה דהתוס' סברי דענין קלוטה כמי שהונחה אין פירושו כאילו נח בארץ, אלא כאילו הונחה שם באויר במקום שהוא קלוט, ומשו"ה בלמעלה מעשרה הו"ל כהונחה באויר שלמעלה שהוא מקום פטור, דאס"ד דענין קלוטה כמי שהונחה הוא כאילו הונחה בקרקע שתחתיו, א"כ ה"נ כשהוא למעלה מעשרה אי אמרת קלוטה כמי שהונחה הא נח בקרקע שהיא מקום חיוב (ושוב השגתי הספרים היקרים שפ"א על שבת ואב"נ או"ח וראיתי שתפסו כן בדעת התוס' דקלוטה כמי שהונחה היינו כהונחה באויר במקום שהוא שם, עי' שפ"א בסוגיין ואב"נ סי' ר"מ).

וממשיך הקהלות יעקב וכותב: ולענ"ד אין ראי' בזה, דאפי' את"ל דענין קלוטה כמי שהונחה הוא כאילו נח בארץ, היינו דרואין צד התחתון של החפץ כאילו נמשך ונח על הקרקע, אבל לא כאילו כל החפץ ירד למטה, וכעין ענין גוד אחית או חבוט דרואין מה שלמעלה כאילו נמשך ג"כ למטה, וכא דנעץ קנה ובראשו טרסקל דלר' יוסי ברבי יהודה הוא רה"י מטעם גוד אחית מחיצות הטרסקל, והתם אי אמרת כאילו כולו למטה אכתי ליכא מחיצות עשרה [דהא בטרסקל שאין במחיצות שלו עשרה מיירי כדפירש"י ז"ל בדף ק"א דאי מחיצות הטרסקל עצמן גובהן עשרה א"צ לדין גוד אחית לשוי' רה"י ע"ש], אלא ע"כ דענין גוד אחית הוא שרואין כאילו אותן מחיצות שלמעלה נמשכים ג"כ למטה.

וה"נ י"ל ענין קלוטה כמי שהונחה להתוס', דרואין כאילו נתארך ונמשך החפץ עד הקרקע ונקלט שם, אבל מ"מ לא עקר עיקר החפץ ממקומו שם למעלה מעשרה, ומשו"ה כיון דעכ"פ מקצתו ג"כ למעלה מעשרה הו"ל כאילו נח מקצתו במקום פטור ופטור, דלענין מלאכת הוצאה פטור על הנחה כזו שמקצתו של חפץ למעלה מעשרה כמבואר בדף ח' גבי כוורת ע"ש ע"כ. (הנה דס"ל דבקהלות יעקב דמהתוס' אין הוכחה דפליגי על רש"י הנ"ל ודו"ק).